

ΤΑ ΑΠΟΚΡΥΦΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Ενότητα 8: Το Ευαγγέλιο του Νικοδήμου / Πράξεις Πιλάτου

Αικατερίνη Τσαλαμπούνη
Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Τα Απόκρυφα Ευαγγέλια.

Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Το Ευαγγέλιο του Νικοδήμου / Πράξεις Πιλάτου

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

**ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ
ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ /
ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΙΛΑΤΟΥ**

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

- Απόκρυφο κείμενο το οποίο αφηγείται τη δίκη του Ιησού, τα γεγονότα του Πάθους, την ανάσταση και την ανάληψη.
- Ακολουθεί σε γενικές γραμμές την αφήγηση της ΚΔ – προσθέτει πολλά νέα στοιχεία:
 - Οι κατηγορίες εναντίον του Ιησού στο πραιτώριο.
 - Η εμφάνιση του Αναστάντος στον Ιωσήφ τον από Αριμαθαίας.
 - Η κάθοδος στον Άδη.
- Ένα σύνθετο έργο:
 - Οι Πράξεις Πιλάτου (πρακτικά της δίκης του Ιησού).
 - Η κάθοδος στον Άδη.
 - (προσθήκη μεταγενέστερη οι περιπέτειες του Ιωσήφ του από Αριμαθαίας).

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ (I)

- Οι *Πράξεις Πιλάτου* πρέπει να κυκλοφορούσαν σε κάποια αρχική μορφή του ήδη τον 2^ο αι.
- Ωστόσο δεν πρόκειται για κείμενο που στηρίζεται σε πραγματικά πρακτικά της δίκης του Ιησού – αν και υποστηρίζεται αυτό από πολύ νωρίς.
- **Ιουστίνος (περ. 150):**
 - αναφέρει τις *Πράξεις Πιλάτου* ως απόδειξη σε όσους απιστούν για την ιστορία του Ιησού (Α΄ Απολ 35,9).
 - κάνει κάτι παρόμοιο και με την απογραφή του Κυρινίου (34,2).
 - Θεωρεί τις *Πράξεις Πιλάτου* αξιόπιστη μαρτυρία για τα θαύματα του Ιησού (48,3).

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ (II)

- **Τερτυλλιανός (197):**

- Κάνει λόγο στο *Apologeticum* για την αναφορά του Πιλάτου προς τον Τιβέριο και τη Σύγκλητο σχετικά με τον Ιησού.
- Δεν αναφέρει τις *Πράξεις Πιλάτου*.
- Πρέπει να γνώριζε ένα απόκρυφο κείμενο που αποδιδόταν στον Πιλάτο κι αποτέλεσε τη βάση για την μετέπειτα επιστολή του Πιλάτου προς τον Κλαύδιο.

- **Ευσέβιος (323/324):**

- Μνημονεύει την αναφορά του Πιλάτου στον Τιβέριο (*Εκκλ. Ιστορία 2.2.1*).
- Δεν κάνει λόγο για *Πράξεις Πιλάτου*.
- Κάνει λόγο για τις αντιχριστιανικές *Πράξεις Πιλάτου*, οι οποίες κυκλοφόρησαν επί Μαξιμίνου Δαία -> οι χριστιανικές *Πράξεις Πιλάτου* μία απάντηση σε αυτό το κείμενο;
- Η κατηγορία της πορνείας (μία εκδοχή της ιστορίας του Πάνθηρα) -> μαρτυρείται στα ιουδ. κείμενα μέχρι τον 5^ο αι.

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ (III)

- **Επιφάνιος (375)**

- Κάνει λόγο για την αίρεση των Τεσσαρεσκαιδεκατιτών – υπολογίζουν την ημερομηνία του Πάσχα με βάση τις *Πράξεις Πιλάτου* (*Πανάριον* 1,5. 8) -> 8 μέρες πριν τις Καλένδες του Απρίλη: 25 Μαρτίου η δίκη κι η σταύρωση.
- Μιλά για διαφορετική εκδοχή των *Πράξεων Πιλάτου* -> κυκλοφορούν διάφορες εκδοχές στην εποχή του και μάλιστα πριν το 375.

- **Ψ-Χρυσόστομος (387)**

- Παραδίδεται ο τίτλος του έργου όπως διασώζεται στην ελληνική εκδοχή Α (*Υπομνήματα τὰ ἐπὶ Πιλάτου πραχθέντα*) – παραπέμπει μόνο στα κεφ. 1-11 .

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ (ΙΙΙ)

- Πρώτες μαρτυρίες από τη Δύση (6^{ος} αι.)
 - Δεν είναι γνωστό στο *Decretum Gelasianum*.
 - Για πρώτη φορά αναφέρει τις *Πράξεις Πιλάτου* ο Γρηγόριος της Tours (*Decem libri historiarum* I 21).

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ (I)

- Τα αρχαιότερα λατινικά χειρόγραφα:
 - Κεφ. 1-16 (5^{ος} αι.).
 - Κεφ. 17-27 (9^{ος} αι.).
- Τα πρώτα ελληνικά χειρόγραφα: 12^{ος} αι.
- Αρχαιότερη εκδοχή των *Πράξεων Πιλάτου* η ελληνική εκδοχή A (Tischendorf) – πιθανόν ανάγεται στις αρχές του 5^{ου} αι. μ.Χ.
- Προσθήκη της αφήγησης για την κάθοδο στον Άδη αργότερα (βλ. και την προσθήκη της δοξολογίας).
- Μεταγενέστερη η ελληνική εκδοχή B (Tischendorf) – 6 φ. η Παναγία ονομάζεται *θεοτόκος* – προϋποθέτει την Γ' Οικουμενική Σύνοδο (431).

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ (II)

- Η ελληνική εκδοχή Β προσθέτει υλικό από τις αφηγήσεις της ΚΔ (βλ. κεφ. 10 και 11).
- Σε άλλα σημεία είναι συντομότερη.
- Λατινική εκδοχή Α (Tischendorf) – διαδίδεται στη Δύση με τους Vincent de Beauvais και Jacobus de Voragine.
- 13^{ος} αι. και εξής μεταφράσεις και παραλλαγές.
- Διασώζονται περίπου 500 χειρόγραφα του κειμένου σε περισσότερες από 20 γλώσσες.

ΤΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΕΙΔΟΣ - ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ

- Ένα ευαγγέλιο του Πάθους και της Ανάστασης.
- Κεφ. 1-11 στη μορφή πρακτικών δίκης – εξάρτηση από Ματθαίο και Ιωάννη (1-10) και από Λουκά (9-11).
- Κεφ. 16 – δοξολογία (έτσι τελειώνουν τα χειρόγραφα της ελληνικής εκδοχής Α και της λατινικής εκδοχής Α).
- Κεφ. 17-27 (ελληνική εκδοχή Β) – αφήγηση με διάλογο.
- Συμπληρώνει κενά της κανονικής παράδοσης για το πάθος του Ιησού: Πρόκλα – Βερονίκη, Δυσμάς και Γέστας – Λογγίνος.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ - ΤΟΠΟΣ - ΧΡΟΝΟΣ

- Ως συγγραφέας παρουσιάζεται ο Νικόδημος (βλ. πρόλογο ευαγγελίου και στο κεφ. 16).
- Σύμφωνα με τον πρόλογο της ελληνικής εκδοχής Α το κείμενο γράφηκε στα 425 επί Θεοδοσίου Β΄ -> 5^{ος} αι. -> συγγραφέας που μεταφράζει στα ελληνικά το κείμενο του Νικοδήμου ο Ανανίας.
- Σύμφωνα με τη λατινική εκδοχή Α – το κείμενο απόγραφο των πρακτικών από το πραιτώριο του Πιλάτου που έγινε στα χρόνια του Θεοδοσίου του Μεγάλου.
- Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Επιφάνιου – μια πρώτη εκδοχή των κεφ. 1-11 ήδη στα 360 – το κείμενο στη σημερινή μορφή από τις αρχές του 5^{ου} αι.
- Γράφηκε κάπου στην Ανατολή.

ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

- Η ανάσταση του Ιησού αρχή της σωτηρίας.
- Τονίζεται στο πρώτο μέρος η θεότητα του Ιησού – μαρτυρείται από τους προφήτες.
- Στην *Κάθοδο στον Άδη* ο Ιησούς ο βασιλιάς της δόξας κι ο σωτήρας και νικητής του θανάτου – ο Άδης τόπος συγκέντρωσης των νεκρών – παρουσία των Ενώχ και Ηλία στον Παράδεισο.

ΠΡΟΣΛΗΨΗ

- Διαδίδεται στη Δύση κατά τον 13^ο αι. από τους Vincent de Beauvais και Jacobus de Voragine.
- Κείμενο έμπνευσης η *Κάθοδος στον Άδη* – στη λατρεία στη Δύση, σε κηρύγματα – στην Ανατολή στην εικονογραφία.
- Η Σύνοδος του Τριδέντου (1558) απαγορεύει οριστικά την χρήση του στη Δύση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Δίκη και σταυρικός θάνατος (κεφ. 1-11).
- Τα περιστατικά της ζωής του Ιωσήφ του από Αριμαθαίας (κεφ. 12-16).
- Η κάθοδος στον Άδη (κεφ. 17-27).

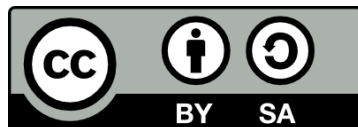
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τσαλαμπούνη Αικατερίνη. «Τα Απόκρυφα Ευαγγέλια. Το Ευαγγέλιο του Νικοδήμου / Πράξεις Πιλάτου». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS339/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Φίλιππος Γερμάνης
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2014-2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

